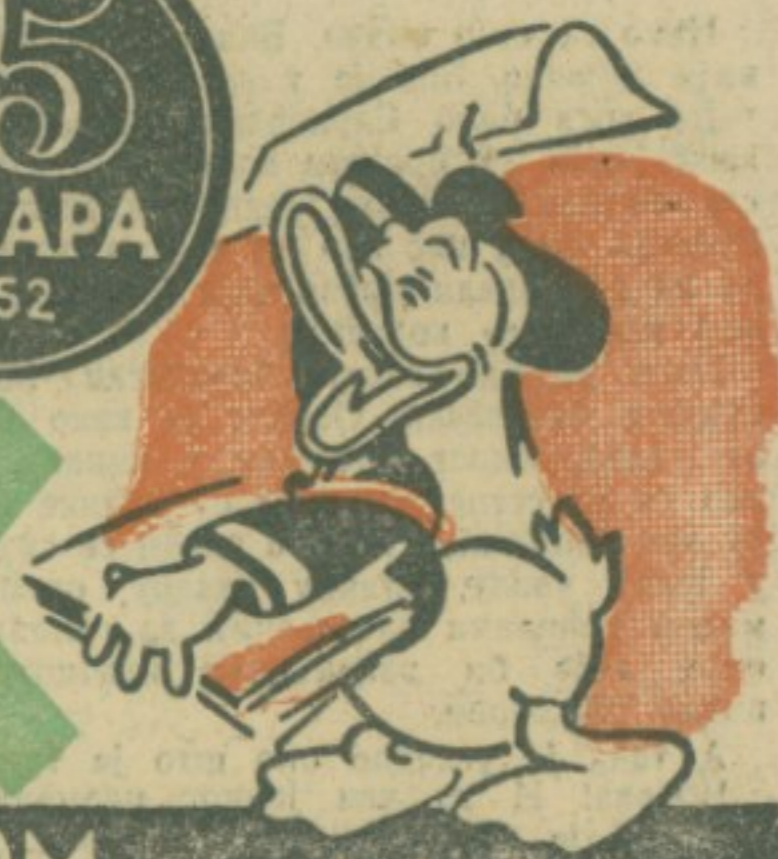

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

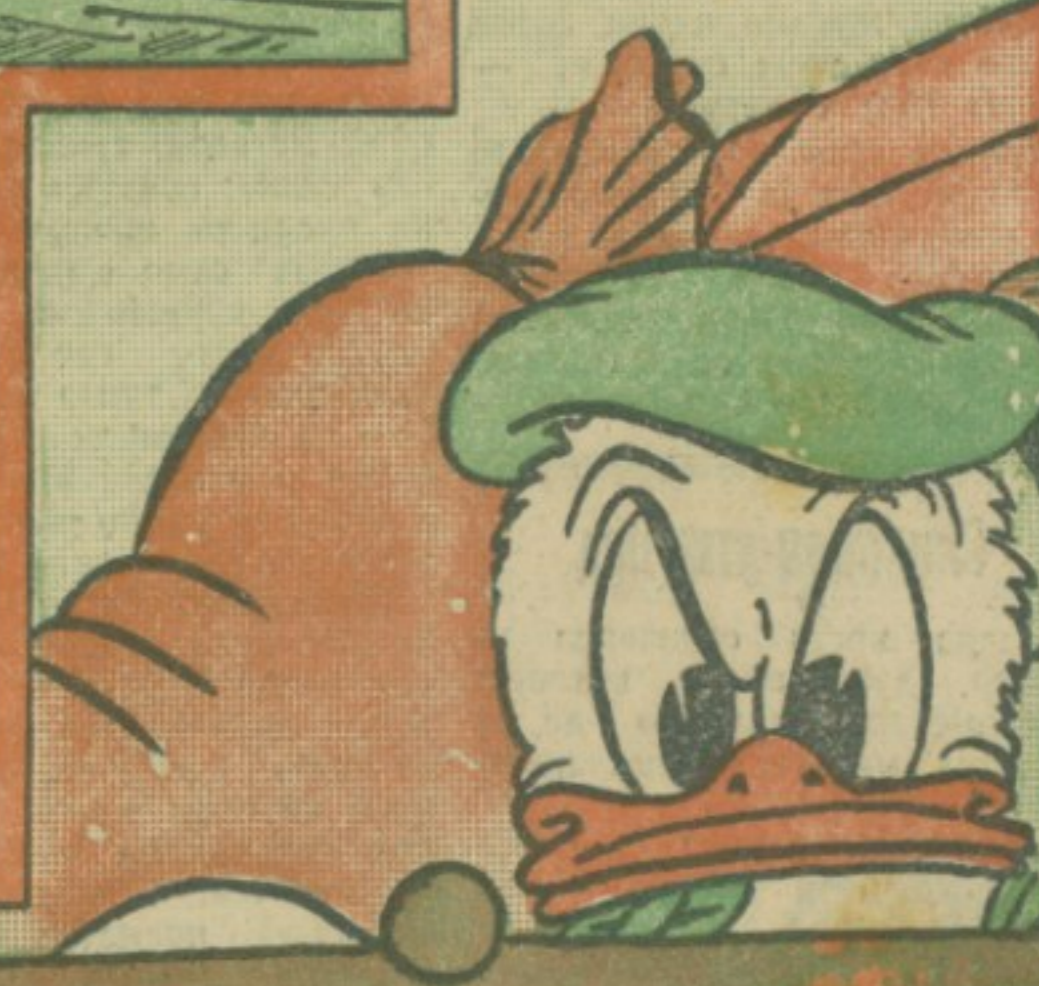
15
ДИНАРА
1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVIII — Број 246 — Субота, 15 септембар 1956

МИКИ у Водеграду 1

Нико га није видео. Боље рећи, нико га није запазио. Био је у то сигуран. Запитајте кога било Саркићанина или Саркићанку који су прошли крај њега: „Да ли сте видели у парку једног патролцију? Буљили би у вас као да сте их запитали да ли су видели мрва која је милое старом којом су корачали.

Парк је био заиста безопасан. Можда сувише безопасан. Осећао је како његова узнемиреност прераста у панику. Поцео се уз степенице које су водиле између две вештачке стене, а затим се спустио у једну увалу, сличног пехару, обичену малим пећинама намењеним за склониште оних које би изненадили краткотрајни ноћни пљускови.

А тада је угледао оно што је тражио. Човека! И то чак једног племенитог! Корачао је жустро напред и назад. Сваки час погледао је на часовник. Чекао је неког. То је било очигледно. У ували није било више никог. Теренс се обазре. За њим није нико долазио. Али, можда су још неке степенице водиле у увалу? То је било више него могућно. Но, не мари. Не сме пропусти ову прилику.

Спустио се низ неколико преосталих степеника и пришао човеку. Племенити га, разуме се, није приметио све док Теренс не рече:

— Опростите, господине.

То је било изговорено с дужним поштовањем, али један Саркићанин није навикао на то да га патролција додирне да лака, ма колико тај гест био пун поштовања.

— Шта хоћеш, дођавола?

Теренс је успео да савлада своју журбу и задржи у гласу тон поштовања. Само да привуче његов поглед за цигло пола минута.

— Овуда, господине. Ово је у вези с потером за једним домороцем, злочинцем.

— О чему то говориш?

— Нећу вам одузети више од једног тренутка.

Опрезно. Теренс је извукао свој неуронски бич. Саркићанин га није ни приметио. Бич је заузјао. Племенити се наједном скаменио, а затим пао.

Градоначелник никад дотад није подигао руку на једног племенитог. Изненадио га је осећај мучнине који га је преплавио.

Нико се још није појављивао. Теренс одлуче уочено тело у најближу пећину, у само њено дно. Свукао је племенитог, с муком скидајући одело са украћених удова. Ослободивши се своје прашњае и знојем натопљене патролциске униформе,

БОРБА ЗА ФЛОРИНУ ПЛАНЕТУ ОСУЂЕНУ НА ПРОПАСТ

(25)

Роман од И. АСИМОВА

ме, он навуче одело које је скинуо са Саркићанина. Први пут у свом животу Теренс осети на својој кожи мекоту рубља од кирта.

Назад, као последње навуче капицу која се потпуно приљубљивала уз главу. Овај последњи део туалете био је за њега нарочито важан. Капице нису баш биле у моди код млађег света, али су их ипак неки од њих носили. На Теренсову срећу, овај ју је имао. Она је Теренсу била нужна јер би у противном његова светла коса учинила читаву ову маскараду излишном. Повуче капицу још мало ниже, покривајући њоме чак и уши.

А тада је учинио оно што је морао да учини. Схватио је у том тренутку да убиство једног патролције ипак није представљало оно што би се назвало најстрашнијим злочиним. Свој сажетач, део патролциске опреме, подесио је на највећу јачину и уперио га на онесвешћеног човека. После десет секунди, на земљи је остала само гомилица угањена и пепела. То ће отежати идентификовање, збунити прогонике. Исто то учинио је с патролциском униформом, која се зачас претворила у беличаст пепео, из кога је, чучнувши, издвојио сребрну дугмад и копче. Можда на тај начин добија само један једини час, али је за тај један час вредело учинити оно што је учинио.

Сад треба што пре да оде. Зауставио се само за часак на улазу пећине и омислио ваздух. Сажетач је обавио свој посао беспрекорно. Напољу се осећао само слаб задах паљевине, али ће га поветарац брзо разнети. Силазио је низ степенице кад га мимоиђе нека млада девојка. У прав мах, из дугогодишње навике, оборно је очи. Она је била једна лепа. Ипак дигао је поглед на време да би приметио како је изгледала веома лепо и да се журила.

Стегао је вилице. Неће га, разуме се, наћи. Она је била у закашњењу, јер онај не би тако нервозно погледао на часовник. Свакако ће помислити да му је чекање досадно и да је отишао. Убрзао је кораке. Није желео да се она врати и да га пита није ли можда видео једног младог човека.

Напустио је парк корачајући бесциљно. Прошло је још пола часа.

Шта сад? Није више био патролција, био је племенити.

Зауставио се на једном малом скверу с фонтаном у средини. Вода у њој жуборила је и пенила се. Ослодио се на пивцу фонтане, леђима окренут сунцу на заласку, и полазко, комад по комад, спустио је у пенушаву воду сребрну дугмад и копче.

Мислио је, загледајући у воду, на девојку с којом се мимоишао. Била је веома млада и... Али, тада се сетио Доњег Града и тренутне навале гриже савести је нестало.

Сребрни остаци су сви отишли и руке су му сад биле празне. Полако, трудних се да то изгледа као несвесно и доколничарски стаде да испитује цепове на оделу.

Садржај цедова није био обичан. Све-

жањ сребрних кључева, неколико металних новчића, карта за распознавање. Његово ново име, значи, било је Алстер Димоне. Надао се да га неће морати употребити. У Горњем Граду било је десет хиљада људи, жена и деце. Могућност да ће срести некога ко лично познаје Алстера Димоне није била велика, али није била ни за потцењивање. Имао је двадесет и девет година. Поново је осетио како му се у грло пење мучнина, али је успео да је савлада. Колико је двадесетдеветогодишњих Флоријана отишло у смрт по наређењу ових из Горњег Града?

— Гле!

Фотографија у боји једног детета можда од три године. Сличан? Нећак? Она девојка у парку... Не, то не може бити син.

А ако је био ожењен? Један од тајних састанака? Теренс се понада да је баш тако. Ахо је девојка ишла на састанак са ожењеним човеком, она неће појурити да објави његов нестанак. То ће за Теренса бити добијено време. Колико времена? Деца играјући се по парку жмурке, наћи ће на пепео у пећини и разбежаће се уз цику.

Још једном преврте цепове. Дозвола за пилотирање васионском јактом! Да, сви богатији Саркићани имали су такве јакте и сами су њима управљали. То је била мода.

Паде му на памет да ништа није јео откако је отишао из пекаре. Глад није осећао. Чекај! Дозвола за пилотирање јактом! Па та јакта је сад његова. Налазила се на узлетишту 9, у хангару 26, како је стајало у дозволи.

Где је узлетиште 9? Појма није имао. Наслоњено је чело на хладну ограду фонтане. Шта сад? Шта сад?

Један глас га трже.

— Здраво! Да нисте болесни?

Теренс подиже главу. Био је то неки стари Саркићанин. Пушио је дугачку цигарету од неког ароматичног лишћа. Његово лице изражавало је љубазну радозналост, што је у први мах изненадило Теренса. А онда се сетио да је сада и он један од њихових.

— Не, само се одмарам, — одговори градоначелник. — Кренуо сам у шетњу, па сам, изгледа, штајући изгубио појам о времену. Бојим се да ћу због тога закасни на један састанак.

— Шта, кренули сте без кола?

Тај старац је уживао у лудостима и непромишљеностима омладине.

— Да, без кола.

(Наставиће се)

У Суседству ГРИЗЛИЈА

Гризли-медведи су, по мишљењу Стентонових, много промудрији и „паметнији“ од па са или коња. Многи траперни имали су мукe с гризлијима који су из дана у дан упадали у њихове дрвене колибе. Чак и онда кад би трапер забарикалирали врата и прозоре добро назубуљеним сечивима за тестере, медведи би нашли начина да продру у колибу. Наиме, они би се тада успентрали на кров и, одваливши неколико дасака, спуштали се у колибу. „Кад гризли одлучи да уђе у неку колибу, не постоји начин којим бисте га у томе спречили“ — тврди Џим Стентон.

Кад је први пут срео младе медведе, Џим је био више него изненађен њиховом радозалношћу. При сусретима с њим ови чупави малишани усправили би се на задње шапе и радознало буљили, затим

Сконовоц-птиција

Једна врста скакаваца из Конга, дуга преко петнаест сантиметара, сигурно да у царству инсеката нема прем-

на у погледу агресивности. Овај циновски скакавац често хвата и прождире птице, па чак и мање мишеве.

(2) би потрчали неколико метара, па опет застали и гледали. Опрезност им је говорила да треба да побегну и да се сакрију, док их је радозналост терала да „баци још један поглед“.

Млади медведи су весели, обесни и воле игру. Они се рву између себе, обарају, задирују, бацају увис грање и камење. Ипак, најомнијенија забава им је да се прикраву јату дивљих гусака, које се одмарају и да изненада јурну на њих. То чине из чистог задовољства, да би видели како се уплашени гуске дижу у ваздух, гачући као помахнитале.

Гризли-медведи се не боре с противником у ставу боксера, усправљени на задње шапе, као што се обично верује. Уствари, гризли се бори као мачка: гризући и ударајући прелим шапама. Он се „боксује“ само у игри. Једном је Џим пришао на двадесет метара месту где су се два „малишана“ тукла из обести. Они су прекинули игру да би добро осмотрили противницу, а затим су мирно наставили да један другом задају ударце.

Најрадозналији медвед кога је Џим икад видео био је један одрасли мужјак који је једног пролећа дошао да пасе на ливади где је он зачувавао рупе на свом чамцу. Лежећи под превртнутом чамцем, Џим је имао онај нелагодан осећај да га неко посматра. Погледао је преко рамена — право у огромно, радознало лице једног медведа који је завривао под чамцем. То лице било је тако безазлено и пријатељско да је Џим, уместо да се уплаши, осетно неодољиву жељу да медвед почеше иза ува. Мало потом медвед се удаљио неколико корака, легао потрбушке и окренуо главу према чамцу, да би и даље могао да посматра шта се тамо догађа. Пуне две седмице Џим је опраћавао свој чамец и за читаво то време медвед је готово спакодно долазио да „кибицује“.

Док је Џим проучавао мед-

веде. Лорета се „забављала“ мањим животињама. Њена љубимца била је крмача Денис. Купили су је од сопственика једног брода који се једном зауставио недалеко од „њихове“ обале. Денис се веома брзо снашла у дивљини и привикла се на суседство медведа и вукова.

Мада је Денис стално тапка-

ла за Лоретом, ипак јој није било дозвољено да борава у колиби. За њу је Лорета удесила на обали пријатно склониште од једног старог бурета које је обложила сеном. Кад је дошла зима, Лорета је, да би се њена љубимца бар једном дневно огрејала, свакопонодне палила ватру у близи бурета. Првог дана Денис је пажљиво гледала шта ради њена господарица. Сутрадан, кад је угледала како се Лорета приближава јурнула је дуж обале и ускоро се вратила носећи у зубима комад дрвета с кога се још целила вода.

— Да сам могла да је научим да прави разлику између сувог и влажног дрвета, мени би остало само да креснем палилицу, — прича Лорета сећајући се тог догађаја.

Денисина омљена забава била је војња чамцем. Кад год би видела да Џим намерава некуд да крене, стала би да

грокће. А кад би он најазад рекао: „У реду, Денис“, она би окретно скочила у чамец. Било је много теже истерати је из њега. Тек на неколико пута поновљено наређење: „Денис, напоље!“, на које је она у знак протеста љутито амчала, скочила би преко ивице чамца у воду и запливала према обали. Денис није била једини члан Стентоновог домаћинства који је савладао своју урођену одратност према води. Лорета је имала и неколико мачака које су веома радо и добро пливале. Кад је јед-

није ни мрднуло, као да је од камена. У истом ставу остало је и кад га је он поново спустио на земљу, а покренуло се тек кад му је Денис дала знак да је опасност минула.

Кад су прасили порасли, Денис их је „научила“ да јурнају на вукове. Њена борбена тактика увек је успевала. Пустили би вука да им се приближи на око десет метара, а затим би сви јурнули на њега, и — отерали га натраг у шуму.

Гризли су, међутим, ретко дирали прасад и често се догађало да једни и други мирно чупкају траву на истој ливади. Једном објашњење које је Џим за ово могао да нађе било је то да вепрови и медведи-мужјаци имају исти „мирис“. Тако медведи, који имају прилично слаб вид, нису могли да нађуше „странце“. Али, чим би гризли први пут окусио прасетину, с миром је било свршено и Џим је морао да се ослободи гурмана пре но што остали медведи открију његову гастрономску тајну.

Мужјаци медведи, не „постујући“ тврђење већине прирочјака да они преспavaju зиму, спавају зими онда кад им се то свиђа и како им временске прилике диктирају. Зимско сунце изамаиће понекад медведа из његовог скровишта. По неколико дана он се тада лењо шета по сунцу и истеже своје укочене удове. Затим се поново враћа у склониште да преспava седмицу-две, да би поново устао и провео на сунцу неколико дана. За време тих зимских шетњи ништа не једе.

Женке, пак, одлазе на зимовање крајем октобра и не излазе из своје пећине све до пролећа. За то време оне добију младе, или зимски сан проводе заједно са својим једногодишњим подмлатком.

Млади долазе на свет сваке друге године. Медведићи се рађају слепи, беспомоћни и тешки свега један килограм, а често и мање. У току њиховог првог лета и зиме мајка их стално чува поред себе. Другог лета они и даље табују за њом, мада она већ почиње да их тера од себе. Јер,

медведица мора пре одласка на зимовник да се ослободи својих већ поодраслих младунаца, пошто ће у току зиме допети на свет нове.

Слика мајке која покушава да се ослободи својих двогодишњих потомака исто толико је забавна колико и тужна. Мече трчи према медведици онекујући од ње нежност на коју је навикла, а добија „шамар“ посред лица, од кога муљлајући жалостиво, одлети по десетак метара.

Други уобичајени начин терања младих састоји се у томе што мечка оде с њима до најближе реке, скочи у њу и плива отприлике један километар. Затим изиђе из воде и трчи дуж обале извесно време, па опет скочи у реку и плива. Тако се размак између ње и младих стално повећава док је најзад они не изгубе из вида. Неколико дана после тога млади иду дуж реке, тужно мумлајући и тражећи несталу мајку. Назад — а шта им друго преостаје? — мире се, с новим положајем и почињу самосталан живот.

(Наставиће се)

Виши ујутру него увече

Човек је ујутру виши него увече. Ово се објашњава тиме што се међупршљенски колумени током дана притеш-

њују, као последица ходања, стајања итд. У току ноћи, за време одмарања, они опет добијају своју праву деblнну.

Иако нема доказа...

Изгледа сасвим сигурно да су Кинези пронашли бусоју. Мада нема доказа, све претпоставке говоре у прилог овог твђења. Народ Старог века нису знали за компас, већ су се тадашњи морепловци на својим путовањима управљали према звездама. То их, уосталом, није нимало ометало да предузимају дуге пловидбе и није искључено да су се спуштали

доста далеко низ афричку западну обалу. Тек у 11 веку Беновљани су научили од Арапа каква је улога намагнетисане игле. Кад су је и како Арапи примили од Кинеза, није познато. Према једној легенди, морепловац Флавио Гоја из Амалфија, у близини Напуља, био је тај који је компас пренео у Јужну Европу, али му он није донео ни богатство ни срећу.

Кад би се ошолоо лед на Гренланду...

Према најновијим прорачунима, Гренланд је покривен толиком количином леда да би се од њега могао направити ледени омотач око наше планете дебео пет метара. Кад би се сав овај лед одједном отопио, ниво свих океана и мора порастао би за близу седам и по метара.

У сираху од метеора

Увече 12 фебруара 1875, једно небеско тело које је летало васноном запажено је у Хоумстеду, у држави Ајови. Метеор је био толико сјајан да се у њега није могло гледати. У почетку је изгледао округло и готово непомичан. Наједном је кренуо вртоглавом брзином. Људи који су га посма-

трали страховито су се уплашили, јер је било очигледно да јури према Земљи. Неки су покушали да потраже заклон! Чак се и на животињама опажао страх: пси су лајали, коњи су се пропинали. Метеор је на својој путањи остављао мно- го усипане „шљакe" и блиставих вањина.

Камера за муњевишо снимање

У науци и индустрији употребљавала се камера која је у стању да региструје 15 милиона филмских оквира у секунду. Њоме научници мере ефекат електрицитета на извесне материјале и анализирају хемиске реакције. Једна оваква камера, употребљена за проучавање пламена у разбукталој пећи, има експонажу од једног десетомилонитог дела секунда.

„Признање“ лекару

Лечење водом било је једно време у великој моди у Француској. Није било болести за коју није препоручивано купање у лековитој води. Болесници су често били жртве лекара, јер стање многих од њих није било такво да би сме-

жи ићи на пут и подвргавати се купању. Тако, умало није настрадао и чувени француски песник и критичар Боало. Једног дана, одајући „признање“ свом лекару, он је једном пријатељу рекао: „Лековита вода ми је изванредно пријала. Учинила је да из мене изиђе све само не болест“.

КАДО У БАЈШИ

НАСТАВИЋЕ СЕ

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

ЈАВА

Индонезија је огроман архипелаг. Заправо, тај архипелаг сачињава више архипелага, са око 3.000 острва. Овде ћемо донети неколико занимљивости о острву Јави.

Јава са малим острвом Мадуром заузима простор од 132.000 квадратних километара. Дуга је 1000, а широка 85 до 195 километара. Цела Индонезанска Република има 80 милиона становника, а од тога на Јави живи 45 милиона.

Планине су на Јави вулканског порекла. На свету нема мањег простора на коме је концентрисано толико вулкана као што је то у Индонезији. У њој има 300 вулкана, а од тога 50 живих. Сама Јава има 100 вулкана, од чега 28 живих. Ерупције су страховите. Највиши вулкански врх налази се у планинском ланцу Сунг Сенеру и висок је 3.676 метара. Обрадивог земљишта на Јави има 5.850.000 хектара. Од тога се искоришћава око 96%, дакле максимум. Реке на Јави имају кратке токове, али су богате водом и искоришћавају се за наводњавање и за добијање електричне енергије.

Главне усеве на Јави представљају пиринач и кукуруз, који заузимају две трећине обрадиве земље. Поред њих, становништво употребљава за исхрану и друге биљке: соју, арашид, маниоку, кромпир итд. Најважније индустријске биљке су шећерна трска и каучук. Јава извози: чај, кафу, дуван, кинин, кокс, какао, бибер, каучук, шећер, копру, кокосово уље итд. Тропска клима, са обилним кишама, чини да нема одређеног времена за сетву и жетву. Тако, док је на једном пиринчаном пољу жетва, на другом је сетва, а на трећем избија влат пиринча.

Нека индонезанска острва посетно је и Марко Поло, па је о Јави, по чувењу, записао следеће: „Острво је веома велико. На њему се гаји бибер, мушкатни ораси и друге скупоцене мирођије. Ова-

мо долазе многи трговци на бродовима. Трговци се јако и брзо богате, а богатства су на овом острву толика да их нико не може ни избројати ни описати.“

Становници Јаве углавном се хране рибом и пиринчем, а ретко месом.

Џакарта је главни град Републике Индонезије и у ње-

му живи око три милиона становника. Он се налази на Јави. Поред овог, на Јави постоји и неколико градова са преко 100.000 становника. Градови и привредно развијеније области међусобно су повезани железничким пругама и асфалтираним путевима. Има доста електрифицираних железница.

На Јави су, 1891, пронађени најстарији фосилни остаци човека, а 1940 године пронађене су још три људске лобање које потичу из прадавних времена.

И ЧЕЗАМА СЕ ПОШТА ПРЕНΟΣИЛА...

У прво време по ослобођењу Србије, у прошлом веку, пошта се преносила на коњима, а дошнје двоколицима с федерима и кожним заклоном да би се заштитила од кише, ветра и снега. Те двоколице звале су се чезе. Чезе је терао такозвани суругија (поштар), испод чијег се седишта налазио сандук у коме је била пошта. Дошнје, кад се саобраћај развио, а нарочито на главним поштанским линијама, чезе су имале четири точка. Суругија је седео изнад предњих точкава, а простор за пошту налазио се између предњих и задњих точкава и био је обложен лимом. Овај сандук затварао се позади, помоћу једне полуге и катанца. Чезама се преносила пошта

на главним линијама сваког дана, а на споредним двапут или трипут недељно. Вукао их је један коњ. Чезама су путовали и путници, који су клањали превоз. Дошнје (1879), такса за путовање је повећана, и то: за редовно путовање по 60 пара, а за ванредно по један динар на сваких 5 километара даљине.

Ганац

Ганац или токмар је танко дрвено коље на чијем су врху причвршћене удице у облику руже. Употребљава се за закачињање уловљених већих риба кад се довуку до лађе или до обале.

"Дана с велом"

Рихард Крумхолц, немачки природњак и истраживач, боравио је недавно у најнепреступачнијим пределима Јужне Америке, скупљајући за немачке музеје примерке ретких животиња и биљака. О свом боравку у Јужној Америци он је написао низ чланака, од којих је свакако најзанимљивији онај у коме прича како је тражио печурке.

— Одувек сам водео да скупљам печурке. Људском ногом још неоскрнављене шуме тропских предела, с њиховом бујном и раскошном вегетацијом, мамиле су ме већ годинама. Кавним гигантским размерама и разноликошћу мора да се одликују тропске печурке. И ја сам се решио да окушам срећу у бразилјанским шумама...

Али, за тражење печурака било је потребно више од једног дана. На сваком кораку чекала је Крумхолца нова опасност: сусрет с каквом дивљом животињом, замке које му је "постављало" испреплетано корење тропског дрвећа, баруштине и маховина која је издајнички тонула испод ногу.

— Најзад, несреће су ме научиле да будем опрезан. После горких искустава схватио сам да се по шумама Бразилије не може шетати безбрижно као по веселим дубравама међу домовине. Изгледао сам себи дугачку палицу и, пре него што бих начинио следећи корак, испитивао сам њоме тло и чачкао међу корењем дрвећа, да бих се уверио да ме не чека каква замка. Моје тра-

гање се отегло, а од печурака још ни трага.

Од дугог пузања на све четири, леба су ми била потпуно укочена... И баш тада под мојим ногама нешто се здригло уз пригушен прасак. У истом тренутку око мене је завладала тама. У носу ме је нешто страховито голицало, у очима пекло. Ухватио ме је напад незадрживог кијања, док су ми сузе цурком текле.

Постепено се тамни облак почео разилазити и ја сам под својим ногама угледао комаде неке биљке налик на печурку која су се још помало "пушиле".

"Па то је само ботаничка миша", одахнуо сам са олакшањем. Печурка која се распукла под мојим ногама назива се у ботаници циновским бовистом. Понекад, ове печурке достижу тежину од пет килограма!

Дани су пролазили и Крумхолц је постајао све опрезнији.

— Једног дана баш сам био прекорачио преко једног оброне стабла кад ми се пред очима указа огромна, светло-наранџаста печурка, велика као кишобран, која је расла међу корењем дивовског кедр. Била је величанствена. Недостајали су само патуљци под њеним шеширом па да "илустрација" за какву дечју бајку буде потпуна. Али, баш та њена величина ме је довела у неприлику. Мој сламни сомброро не би могао да издржи толику тежину. Нисам прешао ни десет корака кад наиђох на још једну колонију јасножуптих печурки. Најмање међу њима имале су у висину 20-30 сантиметара. Биле су сличне нашим лисичицама. Најзад, нашао сам печурке које се могу јести. Напунио сам њима свој шешир и кренуо назад.

Пресецајући пољану преко које сам и раније прелазно, замало што се не спотакох на

неки јајолики предмет. Био је бео и јасно се издвајао од зеленила маховине.

Можда је то, помислих, јаје игуане, циновског гуштера! Тама сам хтео да га узмем, да бих га боље разгледао, кад приметих да он... расте! Да, да, растао је пред мојим очи-

ма. Танка пукотина, која је секла његову горњу површину, брзо се ширила.

Запрепашћен, устукнух неколико корака. Можда ће се сад пред мојим ногама издети из тог јајета каква птица из бајке. Околина и услови савири би одговорали таквом једном догађају: тајанствени полумрак, из облике баруштине допиру стравични крици птице букаваца, у крунама циновског дрвећа некаква невиђљива бића свађају се промуклим, малтене људским гласовима.

А загонетни предмет и даље је растао. Најзад, глатка, затегнута кожа на његовом врху се раздвојила и из пукотине појавила се светлонаранџаста, као прелакована капа. "Седела" је на дугачком, снежнобелом врату.

Печурка! Права као свећа, она је за два часа израстала више од пола метра.

Већ сам хтео да је узберем, да бих је показао Индијанцима, кад ме ново чудо прикова за земљу.

Испод наранџасте капе појавио се бео рупичаст вео, који се стао спуштати ка земљи. Готово је достигао тло кад се из печурке почео ширити одвратан задах.

Ускоро су се, привучене омирицама, почеле купити разне мушице и ноћне бубице. После неколико тренутака, око печурке их је летело толико много да сам морао да се удаљим.

Сумрак се већ спустио. Многи инсекти који су летели у мојој близини западали су своје "фељериче".

Кад сам поново погледао печурку, са усана ми је слетео крик запрепашћења. Испод њене капе зрачила је као смарагд зелена светлост. Чипкасти вео такође је светлео нежном светлошћу. А изнад пољане, привучени чудним сјајем, кружиле су хиљаде разнобојних пламичака.

... Идућег јутра вратио сам се на пољану да бих још једном видео чудну печурку. Али, све што је од ње остало била је гомилица неке слузи.

Касније, Крумхолц је дознао да ту печурку домородни називају "дана с белим велом". У ботаници је позната као звонасти диктиофор.

Завршавајући своју причу о "дани с белим велом", Крумхолц каже:

— О њој круже многе приче. Сујеверни људи сматрају да онага кога привуче "дана с велом" чека несрећа. Али, ја се никад нисам показао што сам готово читаву ноћ провео на пољани уживајући у овој реткој природној појави.

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

ЖЕТВА РИБА

Земљорадници у Египту и у неких азиским земљама пуштају рибе у своја пиринчана

поља. Рибе једу инсекте и кукољ, а после и њих саме, приликом жетве, покупе заједно с пиринчем.

ГРАД МОНТРЕАЛ

Један од великих индустријских и трговачких центара Канаде носи назив Монтреал, што значи "Краљева гора".

Жак Картије, један од првих истраживача источне обале Северне Америке и Реке св. Лоренца, био је задивљен лепотом тих крајева. С обе стране реке шириле су се шуме, плодна поља и простране, зелене ливаде. Нарочито му се свидело оно место где се у Реку св. Лоренца улива Отава. Ту, у подножју високе горе с благим падинама, налазило се једно индијанско насеље.

Картије и његови другови испедили су се на гору: "С њеног врха открива се диван, широк видик, — записао је он у свој дневник. — Назвали смо ту гору Краљевском гором".

Тешко би било наћи погодније место за насеље које су Французи наумили да оснују у Новом Свету. С једне стране дубока, пловна река, а с друге — благе падине живописне горе. Ту је и основан град, који је по гори изнад њега добио име Монтреал — Краљевска гора.

АТОМСКЕ ЕКСПЛОЗИЈЕ ОМЕТАЈУ ЗАГРЕВАЊЕ ЗЕМЉЕ?

Иако метеоролози нису наши никакви знакови да се смањило сунчево зрачење после експлозије водоничне бомбе на Пацифику, има у Америци научника који сматрају да је та експлозија ипак имала довољно велик утицај да поремети ово зрачење. Они мисле да би у случају већег броја експлозија могло да дође до поремећаја у равнотежи загревања Земље. Исто мишљење заступају и неки јапански научници, који тврде да је експлозија водоничне бомбе на Пацифику утицала на време у 1954 години. Многобројне радиоактивне честиче које достижу велику висину утичу на зрачење сунчеве топлоте, слично појави која настаје после великих вулканских ерупција. Познато је да су после ерупције вулкана Кракатау 1883 године избачене честиче леделе у ваздуху више од годину дана и за све то време спречавале нормално загревање Земље.

ИЗЛОЖБА ЛОКОТИВА И ЧАСОВНИКА

"Рекорд и прецизност" — такав је назив носила изложба приређена у холу париске железничке станице Сен

Лазар. Поред макета најсавременијим локомотива, били су изложени разни други предмети: електронски хронометар за прецизна мерења на спортским такмичењима, механизам часовника с куглицним лежајима увеличан хиљаду пута, најмањи часовник на свету (14 x 4,85 мм), најплоснатији часовник (1,35 мм дебљине) и још читав низ хронометара, зидних и ручних часовника.

АНАМИРТА

Анамирта је биљка која расте у Индомалаји и даје зрна која садрже отровну материју пикротоксин.

ЈУПИТЕР ЈЕ НЕКАД БИО ДВАДЕСЕТ ПУТА ВЕЋИ

Посматрања са опсерваторије у Синсинатију и многобројни прорачуни уз помоћ електронских мозгова потврђују теорију да су планете некад имале знатно већу масу. Јупитер је своју сувишну масу постепено изгубио процесом испаравања, тако да је, према grubim проценама, данас мањи за око двадесет пута.

КЛИЗАЧИ ПО ШИНАМА

У Центру за војна истраживања у Калифорнији вршене су пробе с клизачем по шинама који се кретао помоћу реактивних мотора. Клизач је достигао брзину од 2500 километара на час. Пробе су имале за циљ испитивање утицаја кишићних капљица на авионе и ракете док лете надзвучном брзином.

КОЛИКО КОМАРЦИ ВАРЕ ХРАНУ?

Један аустралиски научник, проучавајући комарце, дошао је до занимљивих открића у погледу времена за које они варе храну. Пре свега, он је утврдио да поједине врсте комараца (женки) варе усисану крв брже од других. Време се креће углавном од 31 до 48 часова. Једна врста комараца вари узету храну брже по мраку него на светлости. Исто тако, комарци варе брже на високој температури него по хладном времену, али ако је време влажно онда се и на ниској температури време варења знатно скраћује. Циљ ових опита био је да се утврди после колико времена комарци креће да тражи нову жртву.

СВАКИ ДРУГИ ЧОВЕК

Сваке године око 25 милиона људи на земљи научи да чита и пише. Сада је писме-

на отприлике половина становника земљине кугле, тј. око 1.300.000.000 особа.

За седам месеци 8000 километара

Тједан амерички стручњак за рибе ухватио је сто комада једне врсте риба, закачио металну плочицу на сваку од њих и пустио их у море. Седам месеци доцније, једна од ових риба ухваћена је поред јапанске обале. Она је, значи, прешла Тихи Океан, преваливши пут од преко 8.000 километара.

Оваких примера било је још и они нам дају најбољу слику о кретању риба. Али, дужина пута који рибе превађују није једино питање које занима научнике. Они желе да сазнају нешто више и о сељењу риба, затим о томе зашто се једне рибе брзо и лако размножавају док других постепено нестаје, итд. Покушавајући да реше ова питања, они су прикупили много занимљивих детаља о животу појединих рибљих врста.

У Миннесоти постоје два међусобно повезана језера. Никад се досад није догодило да је у оба истовремено било ри-

бе, већ наизменично у једном или у другом. Научници су установили следеће: једна врста малих риба, којима се оне веће хране, бежи од својих непријатеља кроз узану везу између два језера. Наравно, веће рибе одмах поћу за храном, па се на тај начин час једно час друго језеро празни.

Гуљурци пружају ихтиолозима велике услуге. Они се спуштају у дубине, седе тамо сатима и посматрају рибе. Тако је, на пример, утврђено да многе рибе мењају боју да би се заштитиле од непријатеља. Кад рибе уђу међу корале, постају црвене, или зелене уколико уђу међу алге. Гуљурци чине услуге и рибарима. У близини Лонг Ајленда почело је да нестаје острига. Убрзо је утврђено да их то морске звезде тамане. Тада је сишло у дубину шеснаест гуљурца с торбама. Они су у року од 45 минута ухватили преко 1.200 звезда и на тај начин омогућили остригама да се размноже.

Док је Собаж чампо...

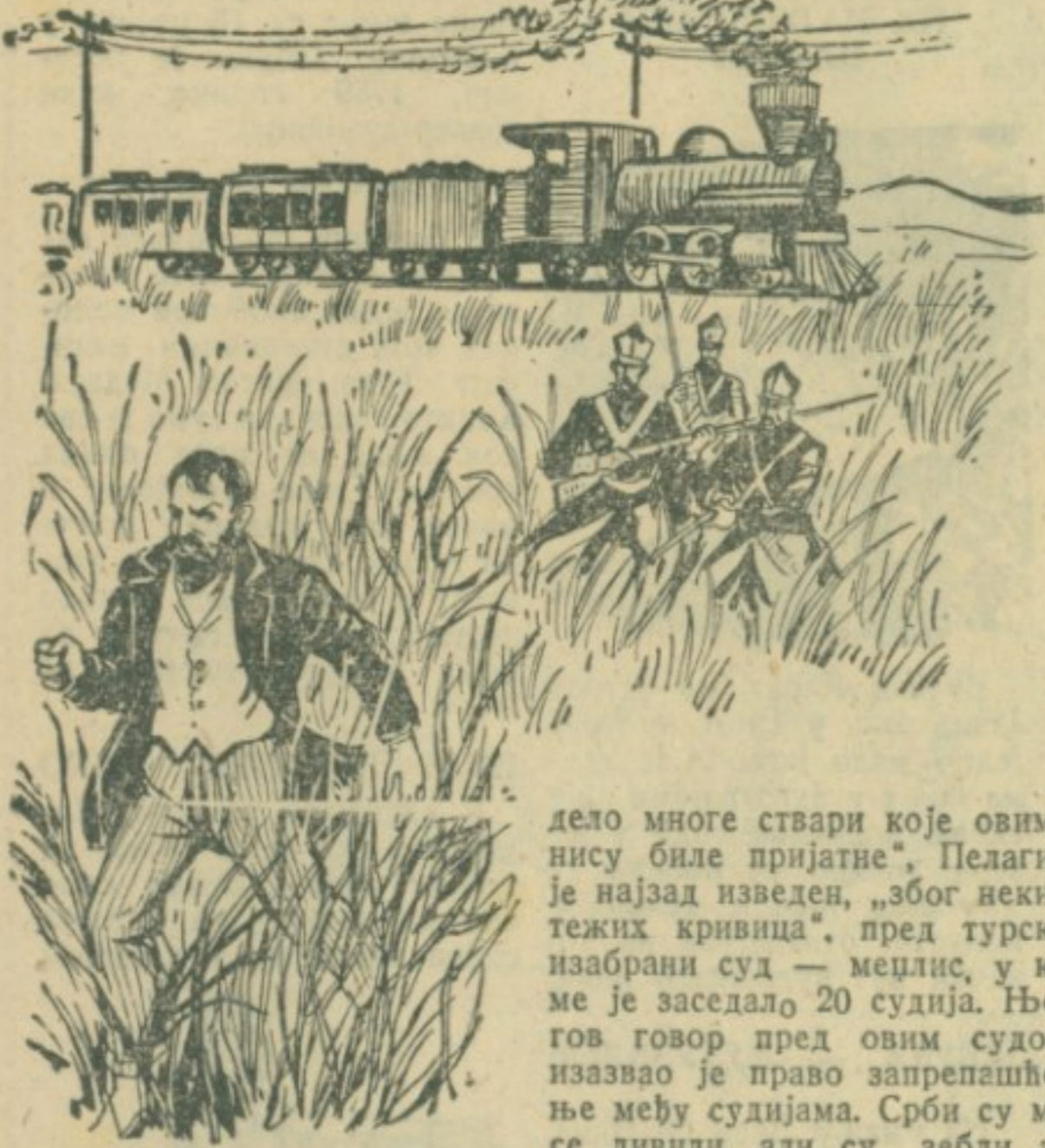
Филип Лебон, проналазач плина за осветљење, изложио је званично одређеној комисији научника у чему се састоји поступак за добијање овога гаса. То је било 1795 године. У свом извештају о томе, један од научника је на-

писао следеће: "Човек по имену Филип Лебон тврди да је произвео неку врсту ваздуха што гори, којим он може да снабдева целу варош помоћу цевни закопаних у земљу. Он би те цеви отпуштао на јавним местима и у приватним становама, и тако би се добијало изванредно осветљење. Међутим, све је то неостварљиво и научници треба да буду без милости". Један други уважени професор само је слегао раменима и изјавио: "Ко би још могао да верује да се на крају цеви може произвести пламен кад у њој нема фиџиала!" — Године 1804 Фултон је пронашао пароброд а двадесет година пре њега маркиз Клод д' Жуфруа од Абана пловно је на једном чудном броду који нико није схватио озбиљно, а можда је то био први пароброд. — Док је проналазач елисе, Собаж, чампо у тамници, други су се домогли његовог изума.

БУРНИ ЖИВОТ Гдасе Пелагића

„Говорио је тако слободно као да му сто запетих топова на прсима стоји“

У својој краткој „Автобиографији“, написаној у пожаревачком заводу, Васа Пелагић је забележио многе занимљиве појединости из свог живота. Према тим његовим, као и другим забелешкама, он је у својој четрнаестој години, пошто је свршио основну школу у родном месту Жабарима, у Босни, дошао у Београд и ту наставио учење. Свршио је два разреда гимназије, а затим је, по жељи родитеља, прешао у богословију. У два маха су га хтели истерати из школе, јер се свађао с професорима „што нагонисе баке да уче напамет лекције и зато што је у тој школи уведено правило „задавања“, „слишавања“ и „слушања без расуђивања“. Че сто би говорио: „Ја сам дошао у Србију ради знања и слободе, а не ради воловске покорности и бископског преслишавања“.

Судије су се запрепастиле
По завршеном школовању, није хтео ићи у попове. И, ма да је поцепао и пред него у правитеља бацио богословску сведојбу, ипак је у Брчком добио учитељско место и без ње. Но, већ треће недеље морао је да напусти Брчко због чланака објављених у новосадском „Србобрану“, у којима је оштро критиковао неке високе турске чиновнике. Одатле се вратио у Београд, али је убрзо прешао у Беч, а из Беча у Москву, где је на „славенофилском комитету“ проузго започете науке. Из Русије се опет враћа у Београд, 1866, пошто је у међувремену провео три месеца у Немачкој. Убрзо је поново прешао у Босну и у Бањој Луци „уз помоћ тамошњих Срба и српске владе“, отворно богословију и постао њен ректор. Пре тога је морао пристати да га заклауфери и произведу за архимандрита, јер као световно лице није могао бити ректор ове школе.

Устајући у свакој прилици одлучно против нечовечних поступака турских власти према народу, и „износио на ви

дело многе ствари које овима нису биле пријатне“, Пелагић је најзад изведен, „због неких тежих кривица“, пред турски изабрани суд — меџлис, у коме је заседало 20 судија. Његов говор пред овим судом изазвао је право запрепашћење међу судијама. Срби су му се дивили, али су збали за његов живот и говорили: „То је праведна и јуначка борба, али је то још рано за нас. Пакосни су Турци Османлије и појешће га!“ По целој вароши чуо се глас: „Тај поп говори тако слободно као да му сто запетих топова на прсима стоји!“ Такав човек од Косова у Босну дошао није“. И многи виђени грађани мухамеданске вере, као што су били Алиага Бојић и Јусуф Шибих, говорашу: „Све је онако као што он вели и ми ћемо то нашим челом потврдити свуда, ће нас питају, да је доиста тако“.

„Појешће га мрак...“
Паша је облетао око Пелагића, настојећи да га умири. „Данум, учини се што видео не видео. Од Босне не мојш ти Америку створити. Ти си млад, вредан и учеван, па можеш скоро постати владика босански са свима царским почастима, а тако радећи пропашићеш.“ На то му је Пелагић одговорио: „Моје знање и знање то ми не допуштају, јер то би био прекршај моралних дужности и свог личног и народног права“. И тако Пелагића спроведу у Сарајево, ради исљеивања његове „кривнице“ и суђења.

Његово одвођење из Бање Луке било је веома дирљиво. „И женско и мушко, и старо и младо, тугом и плачем покрито је било. Тешко да је долте икоји син Босне и Српства са таким братским учешћем народа обасут био, тако ожаљен и оплакан. Свак је говорио: „Појешће га мрак: више нам доћи неће“ — и бризнуо би у плач... Грађани и жене, другови и баби, при оприштају приступе му, рукују се, опросте и отступе плачем загушени...“

У Сарајеву је Пелагић задржан у затвору неколико месеци, а онда, после осуде на 101 годину робије „због буђења раје“, на једној раги — „са оковима на ногама, спутаним рукама и у пратњи четве чете катана“ — отпремљен у Солун, одакле је требало да буде пребачен у Цариград. Али, бојећи се да ће у Цариграду још више наудити турској царевини „са својим знањем и бесједама пред толцима конзулима и другим Европљанима“, не даду му у Цариград, него га, после десетодневног тамновања и преговарања, из Солуна пребаце пре-

ко мора у Азију, град Чанакале (стара Троја) а одатле у Балу-Кесер удаљен од мора пуних седам дана хода. Ту је држан 24 дана, а затим отпремљен ближе Цариграду, у Брусу. После десет дана, због свађе с једним турским официром, спроведен је под јаком стражом у Ћутају, у дубоку унутрашњост Азије, одакле је доцније, преобучен у женске хаљине, с фецеом на лицу, побегао ђом до Цариграда. Али, ту се није смео искрцати на суво, него је под лажним именом Срећка Раденковића, књижевника, прешао с турске лађе којом је био дошао на једну руску лађу, која га одведе у Одесу.

Из Русије Пелагић је отишао у Мађарску, у којој је још царовао спахиски систем. Сматрајући да се свуда треба борити „за народна права“, он је у Бачкој и Банату одмах почео да води пропаганду међу сељацима. Али, власти га убрзо ухапсе и оптуже за кривницу која се кажњавала вешањима! Али, он је избегао готово сигурну смрт на тај начин што је, док су га железницом спроводили у место где је требало да му се одржи суђење, искочио из воза и, дању кроз ригове, а ноћу заобилазним стазама, стигао до Дунава и дочепао се Србије.

Херој и мученик
У Србији је Пелагић дочекао као херој и мученик. Но, ускоро је и овде приметно „кавгу“ и почео да „тера опозицију“ државној господњини „због силних неправди које је ова наносила своје рођеноме народу“. А на све њихове претње и опомене, он је кратко одговарао: „Ја се нијесам клањао неправдама турске господњине, па нећу ни вашиим. А што ви велите да нисте Турци него народни људи, то

Од рибљих костију до игала

У преисториско доба људи су употребљавали игле од врло танких рибљих или каквих других костију. Много касније оне су се почеле правити од бронзе. Прве челичне игле

израђене су 1368, у Нирнбергу. Велики сликар и претеча многобројних изума Леонардо да Винчи носио се мишљу да начини прву фабрику за производњу игала. Он је у ту сврху израдио један цртеж, који је датиран 1 јануара 1496. Прву машину за израду игала пронашли су Енглези Џон Леј Бреддур и Чарлс Вивер, 1812 године.

БИБЛИОТЕКА КАМЕЊА

У Атини је отворена једна од најнеобичнијих библиотека у свету. То је библиотека камења на коме се налазе натписи од пре 2500 година. Сви су ови натписи каталогизирани, сређени и стављени на располагање научницима.

су шарене ријечи, које само малоумне заваравашу...“

Кад је ускоро протеран из Србије (зато што је на св. Гигрида и Методија зауставио у Савамали литију, којој је био на челу митрополит са целим београдским свештенством, и том приликом одржао говор противу „мантијашког заглављивања народа“), Пелагић је, на позив са Цетиња отишао у Црну Гору, где је постављен за управитеља народних школа (министра просвете). Он је с великом љубављу пришао тој дужности и неуорно радио на народном просвећивању. Али, не за дуго. Када је на једном састанку главара требало да се утврди наследност престола, Пелагић је једини имао смелости да насупрот на-

следности на престоли истакне потребу републиканског изборног система.

На то је кнез Никола Љутић узвикнуо:

— За 24 уре да те моје око није више виђело на Цетињу!

А кад је мадо затим планула невесњска пушка, Пелагић је одмах улетео у Босну и тамо се придружио устаницима, расирујући пламен народног устанка по крајевима око Романије и Мајевнице.

Због свог слободоумља, немуморног пропагирања напредних социјалистичких идеја и оштре критике свега онога што је ишло на штету народа, Пелагић је непрекидно гоњен, хапшен и осуђиван на тешке казне, а неколико пута је и

протериван из земље. Врхунац нечовечности према овом великом борцу и револуционару било је његово затварање у београдску душевну болницу, 1893 године. Али, на ту велику неправду и срамоту слободарски Београд знао је достојно да одговори и пружи Пелагићу најпуну задовољење тиме што га је, пробивши се силом у душевну болницу, изнео из ње на рукама и у триумфу отпратио до његовог стана, поздрављајући га целим путем одушевљеним поклицима.

Само, нажалост, народне масе нису га могле спасти доцније, кад је, 1898, био последњи пут осуђен на робију, на којој је и умро, 25 јануара (по старом) 1899 године.

НЕОБИЧНИ ЧЕКОВИ

Чек је писмени налог којим се од банке или каквог другог почваног завода захтева да под одређеним условима исплати извесну суму новца. Готово 3.000 година чекови омогућују људима да обављају своје трговачке и новчане послове, а да притом не морају да носе са собом новац.

Чековни налог обично се исписује на нарочитом бланкету који чини саставни део чековне књижице, али то није неопходан услов за исправност и пуноважност чека. Забележени су случајеви чекова исписаних на ципној марамици, цигарет-папиру, посетницама, комаду хартије од новина, лепе зама. Један чек написан на љусци тврдо куваног јајета на плаћен је без тешкоће на благајни Канадске трговачке банке.

Неки Американци, сопственик стругаре, издавао је чекове исписане на комадима шиндре. Банка у којој је он имао чековни рачун морала је за његове чекове да саради нарочито одају, јер нису могли стати у обичне сефове.

Једном морнару из Сан Дијега били су већ досадиле стални и претерани захтеви родбине, којој никад није било довољно новца. Због тога им је најзад послао чек који је апаратом за заваривање урецао у комад плоче за облагање бојних бродова. Био је уврен да ће после тога престати да траже нове чекове. Међутим, после месец дана добио је натраг прописно поништен, свој чек. Благајник банке који је „чек“ исплатио ставио је на њ свој потпис — такође апаратом за заваривање.

Слична је прича о чеку исписаном на челичном блоку великом као надгробни споменик, који су, 1932 године, два човека донела у једну банку у Кливленду. Благајник им је без речи исплатио 7.000 дола-

ра, а затим је позвао чуваре банке и наредио им да „чек“ изнесу у дворниште и да га пониште — машинским пушкама. Данас се овај чек налази у познатом Музеју новца у Менхетну.

Најстарији чек у историји, заправо нешто што је играло улогу сличну оној коју данас имају чекови, потиче из 9 века пре наше ере.

Прве чекове, онакве какви су данас, почели су да употребљавају лондонски златари у 17 веку.

Први штампан чек издала је, 1762 године, и данас позната енглеска фирма „Дечја кућа“.

Путничке чекове, пак, измислио је 1891 године Ц. Фарго, тадашњи претседник „Америчке експрес компаније“, и то после једног путовања по Европи на коме је осетио све тешкоће око уновчавања кредитних писам.

Како је постало име рта Каточе?

Године 1517, три брода која су се налазила под командом шпанског капетана Аламиноса и чија је матична лука била Кордова пловили су, тражећи нове земље, западно од острва Кубе.

Двадесет и прво дана пловиде угледали су морнари непознату земљу, заправо један рт, на чијој се обали налазило велико индијанско насеље. Поглавица Индијанаца, заједно с неколико младића, пошао је на једној пироги усусрет бродовима. Стојећи на кљуњу пироге, он је знацима позивао Шпанце да се искрцају на обалу, говорећи притом: „Кон ескаточ, кон ескаточ“. Те његове речи један Индијанац-заробљеник који се налазио на броду превео је капетану као позив: „Добите к мени“. „Мисмо тако и назвади тај рт — Каточе“, записао је у свом дневнику, учесник експедиције Бернал Диас.

Како се ускоро показало, Индијанци су, наслутивши да појава бродова за њих може да значи само несрећу, поставили на обали клопку, у коју су Шпанци и упали. Међутим, име рта који се налази на северноисточној обали полуострва Јукатана ушло је у географске карте као Каточе.

Виктор Иго на Ватерлоу

На некадашњем бојном пољу код белгиског села Ватерлоа, где је 18 јуна 1815 године Наполеон коначно потучен, недавно је откривен споменик Виктору Игоу. Иго је провео у Белији пуних девет година, од 1861 до 1870. У Бриселу, на Великом тргу, још и данас постоји кућа у којој је он становао. А у савом селу Ватерлоу написао је ону главу свог романа „Јадници“ у којој описује историјску битку.

ЈЕДНА ДРАМА У ВАЗДУХУ

На дан 31 маја 1955 године, око осам часова изјутра, један млазни авион пун регрута летео је недалеко од ваздухопловне базе Лак, у Аризони. Одржавале су се вежбе у гађању. Мета се налазила 3.600 метара изнад простране, ненасељене пустиње. Кад се она појавила у нишанско пољу авиона, један од војника притиснуо је обарач и млаз митраљеских метака појurio је к њој. Изненада, олоздо је изронио један други млазни авион и меци, уместо у metu, зарили су се у авион.

Од тог тренутка у ваздуху се стала одигравати права драма.

11 километара у минути

Из оног рафала, пет метака је погодило авион. Два су причинила највећу штету: први је пробио резервоар с кисеоником и нанео квар мерицу брзине, док је други оштетио механизам за избицавање седишта. Но, то још није било све. Тај други пројектил отскочио је и зарео се у пилотову десну ногу, начинивши дубоку и широку рану.

Пилот Дарки осетио је трепутан бол, а одмах потом захватила га је чудна обамрлост. Као опчињен, гледао је како му истиче крв и ствара све већу барицу на поду. Треба искоцити! — сину му кроз главу. И баш хтеде да притисне на дугме које ће га заједно са седиштем избацити из авиона, кад примети да су сва стакла на кабини поразбијана и да он лети без поклопаца, брзином од 11 километара у минути. О искакању није могло бити ни речи.

Док је десном руком снажно стекао бутину, не би ли зауставио крв, Дарки је пилотирао левом. Тада је укључио радио-апарат и стао да виче:

— Рањен сам и не верујем да ћу моћи да слетим. Нагло губим крв. Каквим медицинским апаратима располагате? Са помоћног аеродрома одмах је стигао одговор.

— Лекара немамо, само болничарку.

— Онда ћу покушати да стигнем до аеродрома Лак. Потребан ми је лекар.

Било је велико питање да ли ће стићи, јер су у његовим ушима све јаче брујала звона.

Очајни глас рањеника који је понављао: „Потребан ми је лекар, нађите ми лекара!“ чуо је његов пријатељ, поручник Хауард Броунинг, који је летео неколико километара далеко од њега. Он се одмах јавио:

— Дарки, овде је Броунинг. Могу ли да ти помогнем?

— Да ми помогнеш? Али, ја губим крв и мути ми се пред очима. Приближи се ако можеш и реци ми којом се брзином крећеш.

— Јави ми висину и место где се налазиш.

— Висина 3.900 метара, на

25 километара југозападно од Џил Бенда.

Мада му се већ мрачно вид, а малаксалост га све више обузимала, Дарки је инстинктивно, као голуб писмоноша кад рањен лети према својој бази, упирао кљун авиона ка аеродрому Лак. Па ипак, иако је све податке успео да јави пријатељу, један је био погрешан: он није добро прочитао шта пише на висиномеру. Уместо на 3.900, налазио се на свега 390 метара надморске висине. А како је терен био висок око 360, он је летео једва на тридесетак метара изнад земље.

Ено га испод нас!

Броунинг и његови питомци улазуд су тражили Даркија на означеној висини. Наједном, један од њих је повикао:

— Ено га испод нас, мало улево! Сасвим доле, само што не додирне земљу!

— Остани на тој висини! — заурлао је Броунинг у микрофон.

— У реду, — одговорио је Дарки нешто сигурнијим гласом. — Којом брзином летим?

— Близу 500. Успори!

Даркијев авион летео је толико ниско да на једном опасном месту очеша земљу.

— Подигни апарат! — викнуо је поново Броунинг. — Дигни се!

Налазили су се свега петнаест километара од аеродрома Лак, али је рањеник сваки час скретао погрешним правцем и Броунинг га је стално поправљао. Било је то као да га води на узци. Он је јасно видео да је пријатељ на ивици снаге и да је неизвесно хоће ли стићи до лекара пре но што му истече сва крв.

Броунинг није престајао да виче у микрофон. Ако није давао савете, говорно је шта било само да би одржао пријатељеву будност.

Даркију нису без разлога пролазили минути у страху. С једном здравом ногом он није био у стању да употреби све педале за управљање авионом, па чак ни онај за извлачење токова.

— Шта да радим, — питао је рањеник — ако не будем могао да се спустим точковима?

— Немој да гњавиш! — увикнуо је пријатељ. — Онда се спусти на трбух и неће ти бити ништа!

Броунинг је брзо позвао аеродром:

— Јављам да ће Дарки стићи на узлетнице за два ми-

јута. Ако буде у животу, спустиће се потрбушке. Упола је изгубио свест и готово ништа не види.

Обавештење је на аеродрому изазвало праву панику.

— Ка апаратима! Ослободите узлетнице! — трештале су заповести са командне куле. — Ниједан авион да се није спустио! Помоћни трактори и кола за спасавање, брзо!

Броунинг је сада стајао пред једним деликатним задатком: да нареди Даркију да преузме таласну дужину радија командне куле. Али, шта ће бити ако рањеник окрене погрешно дугме? Вежа ће бити заувек прекинута и Дарки изгубљен. Тешка срца, па ипак одлучно, Броунинг је узвикнуо:

— Дарки, ступи сад у везу с кулом!

Било је као да му се крв леђи пролазили су секунди. Авион су се брзо приближавали очистићеној писти. Броунинг је дотерао свој радио-апарат на таласну дужину куле и са зебњом запитало:

— Дарки, чујеш ли ме?

— Чујем, — одговорио је рањеник готово шапћући.

После краћег времена додао је:

— Видим узлетнице, али не знам која је писта преда мном.

— Баш она права! — узвикнуо је Броунинг.

То није било тачно. Дарки је наишао на писту која је би-

ла поодавно ван употребе. Али, исправљати га значило би створити могућност да се приликом маневрисања преврне и букне у пламену.

Кад су два млазна авиона, готово истовремено, додирнула земљу, Броунинг је видео да се на крају писте налази разапета најлонска баријера за заустављање реактивних апарата.

— Успори! — наредио је Броунинг. — Искључи гас!

У том тренутку учинило му се да му се крв леђи у жилама. Дарки је, додуше, искључио гас, али је ипак сувише брзо ишао, готово јурисао на баријеру.

— Зашто не повучеш ручицу да избегнеш препреку? — запитало га је престрављени пријатељ, трудећи се да то изговори што мирнијим гласом.

А тада је, као марионета повучена концом, авион поскочио, лењо прешао преко баријере и пружио се по земљи, парајући писту из које су покуљале пламене искре.

Људи су јурнули ка оштећеном авиону који се димио од прашине. Ватрогасци су прекрили писту цео асфалт да би спречили пожар од изливеног кисеоника. Особље хитне помоћи извукло је полумртвог Даркија, чије су једине речи биле:

— Немојте ми сећи ногу.

Однели су га право у одељење за трансфузију крви, а потом у болницу. Остао је жив и нога му није отсечена. Срећно се извукао из безизлазне ситуације, захваљујући пожртвовању свога друга и својој чврстој вољи да остане жив.

ла поодавно ван употребе. Али, исправљати га значило би створити могућност да се приликом маневрисања преврне и букне у пламену.

Кад су два млазна авиона, готово истовремено, додирнула земљу, Броунинг је видео да се на крају писте налази разапета најлонска баријера за заустављање реактивних апарата.

— Успори! — наредио је Броунинг. — Искључи гас!

У том тренутку учинило му се да му се крв леђи у жилама. Дарки је, додуше, искључио гас, али је ипак сувише брзо ишао, готово јурисао на баријеру.

— Зашто не повучеш ручицу да избегнеш препреку? — запитало га је престрављени пријатељ, трудећи се да то изговори што мирнијим гласом.

А тада је, као марионета повучена концом, авион поскочио, лењо прешао преко баријере и пружио се по земљи, парајући писту из које су покуљале пламене искре.

Људи су јурнули ка оштећеном авиону који се димио од прашине. Ватрогасци су прекрили писту цео асфалт да би спречили пожар од изливеног кисеоника. Особље хитне помоћи извукло је полумртвог Даркија, чије су једине речи биле:

— Немојте ми сећи ногу.

Однели су га право у одељење за трансфузију крви, а потом у болницу. Остао је жив и нога му није отсечена. Срећно се извукао из безизлазне ситуације, захваљујући пожртвовању свога друга и својој чврстој вољи да остане жив.

ла поодавно ван употребе. Али, исправљати га значило би створити могућност да се приликом маневрисања преврне и букне у пламену.

Кад су два млазна авиона, готово истовремено, додирнула земљу, Броунинг је видео да се на крају писте налази разапета најлонска баријера за заустављање реактивних апарата.

— Успори! — наредио је Броунинг. — Искључи гас!

У том тренутку учинило му се да му се крв леђи у жилама. Дарки је, додуше, искључио гас, али је ипак сувише брзо ишао, готово јурисао на баријеру.

— Зашто не повучеш ручицу да избегнеш препреку? — запитало га је престрављени пријатељ, трудећи се да то изговори што мирнијим гласом.

А тада је, као марионета повучена концом, авион поскочио, лењо прешао преко баријере и пружио се по земљи, парајући писту из које су покуљале пламене искре.

Људи су јурнули ка оштећеном авиону који се димио од прашине. Ватрогасци су прекрили писту цео асфалт да би спречили пожар од изливеног кисеоника. Особље хитне помоћи извукло је полумртвог Даркија, чије су једине речи биле:

— Немојте ми сећи ногу.

Однели су га право у одељење за трансфузију крви, а потом у болницу. Остао је жив и нога му није отсечена. Срећно се извукао из безизлазне ситуације, захваљујући пожртвовању свога друга и својој чврстој вољи да остане жив.

ВЕРОВАТИ

НАЈВИШЕ ВАТРЕ НА НАЈКЕШЋЕМ ПЉУСКУ

Вулкан Клоет, на острву Јави, има у свом кратеру једно мало језеро. За време јаких и дуготрајних пљускова, количина воде у језеру толико се повећа да дно под њеном тежином попусти, отварајући на тај начин пут вулканској лави.

високо 21 метар. Његове гране шире се 18 метара у пречнику. Јабуку је посадио, 1789 године, неки трапер-луталица.

НЕОБИЧАН ВОДОПАД

У близини француске варошице Франш-Конте налази се један необичан водопад који становници називају Рупа светог Медара. Корито водопада суво је све док киша не пада пуних тридесет дана. Тридесет и првог дана водопад почне да тупти, али га после двадесет и четири часа поново нестане, чак и у случају да киша и даље настави да пада.

НИЈЕ НИ ТАКО ЛАКО

У афричком племену Каманга удата жена може да добије развод брака само ако од заласка до изласка сунца клечи пред колибом

свог мужа, држећи за читаво то време испружену десну руку.

ЈАБУКА — МЕТУЗАЛЕМ

На имању Луси О' Нилс, које се налази око три миље од града Филипија, у Америци, постоји једно стабло јабуке старо 167 година које још и данас рађа, мада просечан век јабуке није дужи од шест деценија. Обим стабла ове јабуке-метузалема износи пет метара а све до пре неколико година, кад јој је за време једне непогоде грозомолио врх, дрво је било

ТОМ СИМС — БИЛ ЗАВОЉИ

БИЛО ШТА ДА СЕ ДОГАЂА, ОДБИЈАМ ДА БУДЕМ НЕСРЕЋНА !!

ОЛИВА, ДЕВОЧКО, ОВО ТИ ЈЕ СЈАЈНА ОДЛУКА !!

НИШТА ЈЕ НЕЊЕ МОЈИ СРЊИТИ !!

ЉУДИ ВОЛЕ СРЕЋНЕ ЖЕНЕ !!

НЕ ОСЕКАМ СЕ ДОБРО! ТУЖАН САМ И МЕДАНХОЛИЧАН !!

РАЗВЕДРИ СЕ! ТО ЈЕ САМО УОБРАЖЕЊЕ !!

ПОТСМЕВА МИ СЕ !!

МОЖДА ЋЕ УСПЕТИ ДА СЕ ДРЖИ СВОЈЕ ОДЛУКЕ О ДОБРОМ РАСПОЛОЖЕЊУ !!

МИСЛИШ? СТАВИКУ ЈЕ НА ПРОБУ !!

ИЗВИНИ, ОЛИВА! АЛИ, ОТИШЛА ТИ ЈЕ ПЕТЛА НА ЧАРАПИ !!

ХВАЛА, ПОПАДУ !!

ОТИШЛА ПЕТЛА НА МОЈИМ ЛЕПИМ ЧАРАПАМА !!

СРЕЋАН СИ ТИ, ПОПАДУ! ВЕСЕО ЖИВОТНИ ДРУГ ПРИЈАТНИЈИ ЈЕ ОД НЕВЕСЕЛОГ И НЕ-СРЕЋНОГ !!

О ТОМЕ НИСАМ РАЗМИШЉАО !!

ПА МОЈЕ ЧАРАПЕ СУ ЦЕЛЕ !!

ЗАШТО ЈЕ РЕ-КАО ДА НИСУ ??

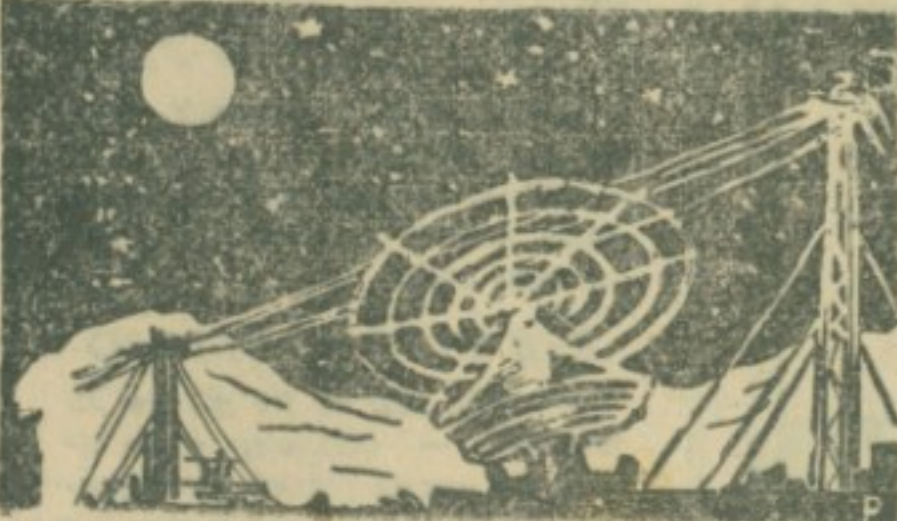
У ПРАВО ЈЕ ПЕРА! СРЕЋАН САМ ЈА !!

ПОПАДУ, ТИ СИ ЗЛО-НАМЕРНО ПОКУШАО ДА СРУШИШ МОЈУ ЛЕПУ ОДЛУКУ !!

РАДИОТЕЛЕСКОП ОТКРИВА ТАЈНЕ ПЛАНЕТА

Опсерваторија у Сиднеју, Аустралија, добила је нов циновски радиотелескоп помоћу кога научници сада покушавају да реше извесне везе са Марсом и Венером, двема планетама најближим Земљи. Радио астрономи се надају да ће ухватити радио таласе са Венере и Марса, а можда и „шумове“ радарских сигнала одбијене од површине планете до Земље. Пре неколико година радио астрономи су ухватили радио-таласе природно емитоване с површине Месеца. Испити-

вањем тих таласа они су успели да утврде температуру Месеца и да установе да на његовој површини лежи танак слој прашице, који прекрива камени криш или шљунак, а испод њега налазе се наслага стена. Површина Венере је стално скривена једним омотачем облака или прашице, и научници сматрају да ће помоћу радио таласа, који се емитирају емитију са површине ове планете, решити многе тајне које се везују за Венеру. Сличну илустрацију радио таласи одиразити и у скицању вела тајанствености са Марса.

ФОСИЛИ СТАРИ 60 МИЛИОНА ГОДИНА

На Аљасци, 150 миља северно од арктичких кружа, у наслагама флишбара, пронађени су потпуно очувани фосили инсеката, за које се

верује да су живели пре 60 милиона година. Трасови постојања још старијих врста инсеката раније су пронађени, али то су били само отисци фосила, док су ове тела давно ишчезлих инсеката у потпуности очувана.

СЛОН — СМУЧАР НА ВОДИ

Посетиоци морске плаже Сарасата, на Флориди, недавно су имали прилику да виде једну ретку атракцију. На једној платформи учвршћеној на девет специјалним скијама дугим четури и по, а широким преко пола метра, налазио се

слон тежак око 650 килограма. Акваллан, на коме је стајао слон, вучен моторним чамцем, мирно је клизио морском површином, док је дресирана животиња већте одржавала равнотежу на скијама, и сама уживајући у овој чудној спортској забави.

ВОДЕНИ СКУТЕР

Скутери су преплављали путеве целог света. Но, изгледа да се њихова популарност неће задржати само на копну. Један немачки инжењер конструисао је и скутер за воду. Ово мало возило, које покреће мотор јачине једне и по коњске снаге, својим обликом и димензијама подељено је за возњу по мору. Направљено од пластичног материјала, оно је врло лако и одрастао човек може сам да га пренесе и на већу раздаљину. Водени скутер је добродошао нарочито подводним риболовцима, љубима-жабама. Они ће се сада, као њихове колеге на суви, скутером превозити до ловишта, а ако улове неку већу рибу, могу је једноставно закачити за скутер и пребацили до обале.

у нашем језику има доста речи које добијају потпуно ново значење кад из њих се промени само једно слово. Описујемо вам пет таквих речи, а ви се сетите како гласе пре и после промене овог једног слова: 1) варош — водошемац

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

БРЖЕ ОД МАШИНСКЕ ПУШКЕ

Машинска пушка избаца за један час 36.000 метака. Међутим, модерне ротирајуће за штампање новина избаца за исто време 60.000 примерака новина. Прва ротациона машина за штампање новина израђена је по пројекту Вилема Белока, у Филадельфији, Северна Америка. За штампање је употребљена хартија у ролнама, као што се и данас употребљава. Иначе, на тим првим машинама израђеним по Белоковом систему могло је да се отштампа 12.000 примерака новина на час.

ПРАЊЕ ПОСУЂА УЛТРАЗВУЧНИМ ТАЛАСИМА

Ускоро ће домаћице имати само да притисну на дугме и да за тренутак добију чисту чашу или тањир. То ће омогућити једна машина с високочрековитним звучним таласима које човечење уво не може да чује. После овог ултразвучног „купања“, опрано посуђе пролази кроз уређај за испирање, сушење и стерилизацију. Но, то још није све. Ова необична машина садржи и хиљаду картона с рецептима за кување, систематски уређеним. Помоћу електричног дугмета, картони аутоматски излазе из машине. Домаћица изабере картон који жели, увлачи га у један отвор на зиду машине и штампани рецепти, са сликом целокупног потребног посуђа, појави се на малом екрану. Машина се још налази у фази испитивања.

ЈОШ О ВЕШТАЧКОМ САТЕЛИТУ

Поводом пуштања вештачког сателита у васиону у току Међународне геофизичке године, др Вина, директор једне америчке опсерваторије, навео је занимљиве претпоставке о дужини његовог кружења око Земље. Према њему, вештачки сателит може изгорети после месец дана од пуштања ако се буде сувшеће приближно Земљи. Али, ако се буде

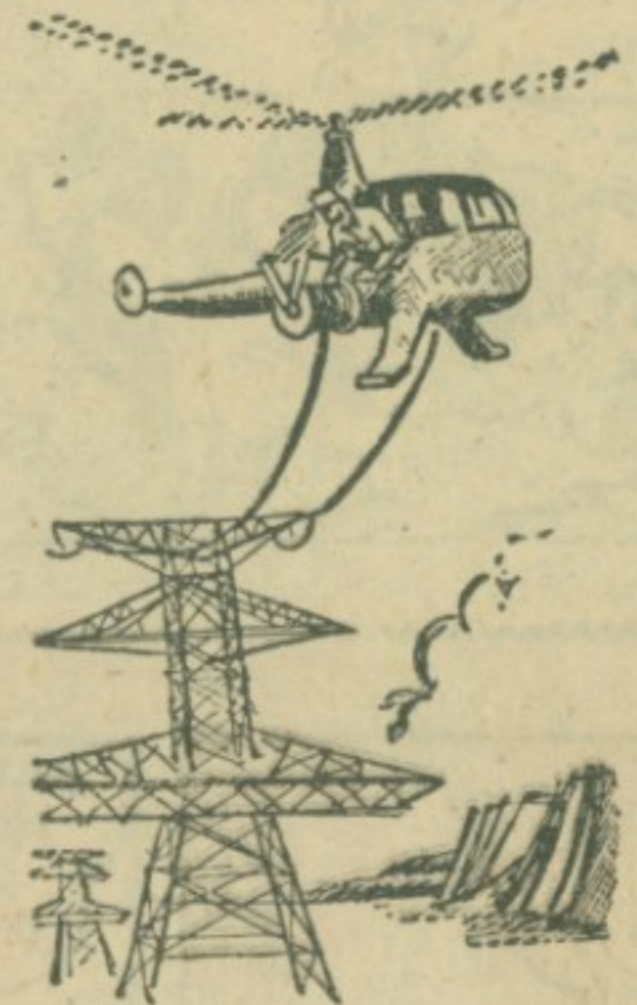
кретао на висини од око 500 километара, он ће моћи да кружи и пуних десет година. Посматрање овог сателита моћи ће уједно да се тачно утврди облик Земље, и то с највећом грешком од десет метара.

ШТА ЈЕ БИЛИКУМ?

Биликум је немачка реч и означава чашу-добродошлицу која се испија у част госту који први пут долази у кућу.

Нова примена хеликоптера

Једно предузеће за производњу електричне енергије у САД употребљивало је хеликоптер за постављање електричних жица. Хеликоптер, који носи калемове с намотаним спроводницима, креће се изнад трасе и полагаје

спроводнике непосредно на изолаторе на стубовима. Поред механичара, који рукују хеликоптером, потребан је само још један стручни радник, који надгледа исправност одмотавања и полагања спроводника. Раније је за исти посао било потребно више радних дружина, свака од по десет до петнаест људи с моторним возилама. На тај начин постигнута је велика уштеда у радној снази и времену.

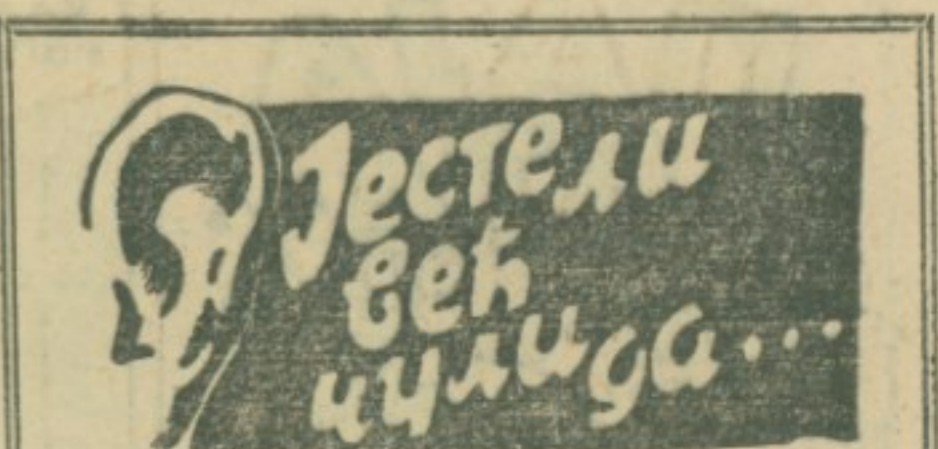
Тако је хеликоптер, поред досадашње вишеструке користи — за пренос поште, спасавање бродоломника или уне срећених који се налазе на тешко приступачним местима, за запрашивање земљишта против инсеката итд. — добио и ову врло корисну примену.

ГДЕ СЕ НАЛАЗИ ОСТРВО ЗВЈЕРИНАЦ?

Звјерицац је мало острво које заузима простор од 4,5 квадратна километра. Налази се у Јадранском Мору између острва Сеструња, Мулата и Дугог Отока.

СНИМАЊЕ У ДУБИНИ ОД 5000 МЕТРА

Недавно је израђена камера која може да снима у великим океанским дубинама. Направа је тешка око 45 килограма и у стању је да поднесе притисак воде од 1.275 килограма на квадратни сантиметар. Она је успешно испробана у Средоземном Мору на дубини од готово пет километара, где је снимила једног патуљастог рака, једну рибу и једну стару плехану кутију. Камеру је конструисао др. Харолд Едгертон, са Технолошког института у Масачусетсу.

...скакавци имају органе чула слуха на ногама.

...у Сенегалу, у Африци, дечади се

радо забављају јахањем на дивљим нојевима.

...иако филибар има ограничену употребу, ипак се само на обалама Северног Мора извади годишње 300.000 до 400.000 килограма филибара. На филибару се разликују бистра и мутна места. Мутна места долазе од ситних мехурића ваздуха који се под микроскопом јасно виде. На један квадратни милиметар мутног филибара долази 600 до 90.000 ваздушних мехурића.

...у 18 веку у Јужној Русији многи старци пушили су на луле које су имале камиш дуг преко

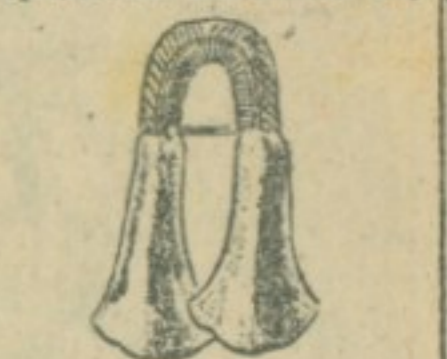
шест метара. Разуме се да је такав камиш морао бити испрелетан, јер лула иначе не би стала у кућу.

...назив наше ва-рошице Колашина турског је порекла и долази од речи Коласи — капетан. Према томе, буквално значи „капетанија“, то јест област којом управља капетан.

...смрзавање земљишта у Сибиру иле за време јаким мразева до 120 метара у дубину.

...пре 130 година, једине спортске утакмице спрешиване у Београду биле су утакмице у бацању цилита.

...у афричком племену Мобанге, као средство плаћања слу

же два звона спојена на врху једном металном дршком.

...глагол „малаксати“ потиче, изгледа, од латинске речи „малаксаре“, која значи изгњечити, здробити, смрвити.

...највећи китови тешки су колико 35 слонова заједно, или 150 добро угојених волова.

...славни немачки књижевник Ханс Сакс (1494 — 1576) тај, јер лула иначе био је по занимању обућар.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Игра шибницама

Овај дечак на слици поставља вам следеће питање: можете ли да преместите две од горњих шибница.

тако да добијете пет квадратних квадрата? Ако ни после више покушаја не успете да решите овај задатак, ево вам решења. Узмите две шибнице из угла код маљшанових ногу и поставите их на празна места у средини. На тај начин добијете пет квадрата.

КАД СЕ ПРОМЕНИ САМО ЈЕДНО СЛОВО...

у нашем језику има доста речи које добијају потпуно ново значење кад из њих се промени само једно слово. Описујемо вам пет таквих речи, а ви се сетите како гласе пре и после промене овог једног слова: 1) варош — водошемац

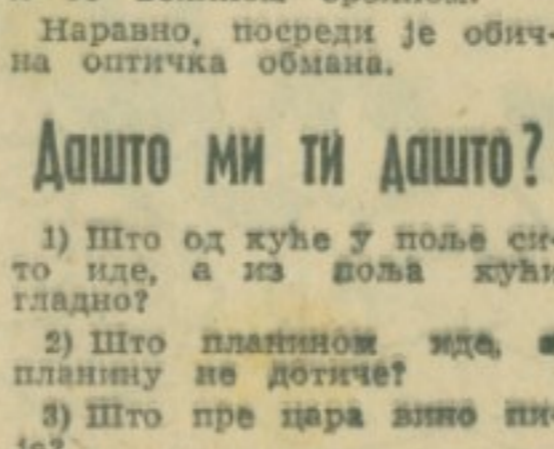
Игра коња и коњаника

За ову игру потребно је да број играча буде паран. Игралиште се може изабрати по вољи. Може се играти и у дворишту.

Играчи се подеље у парове и саставе кола. Парови морају бити удаљени један од другог бар три корака. Коцком се унапред одреди ко ће бити коњ а ко коњаник. На дати знак, коњаници узашу коње, тј. попуну им се на леђа. Ако су играчи јачи, онда који стоје усправно, искораче једном ногом и рукама се упиру о колена.

Коњаници имају малу или велику лопту, коју добаљују у колу један другом. Ако лопта падне на под, коњаници постају са својих коња и сваки од њих настоји да први ухвати лопту. Ако коњаници ухвати лопту онда имају право да опет узашу на коње. Игра се продужује све докле док коњи не ухвати лопту и ударе њоме кога од коњаника. У том случају играчи мењају места: они који су били коњи постају коњаници, и обратно.

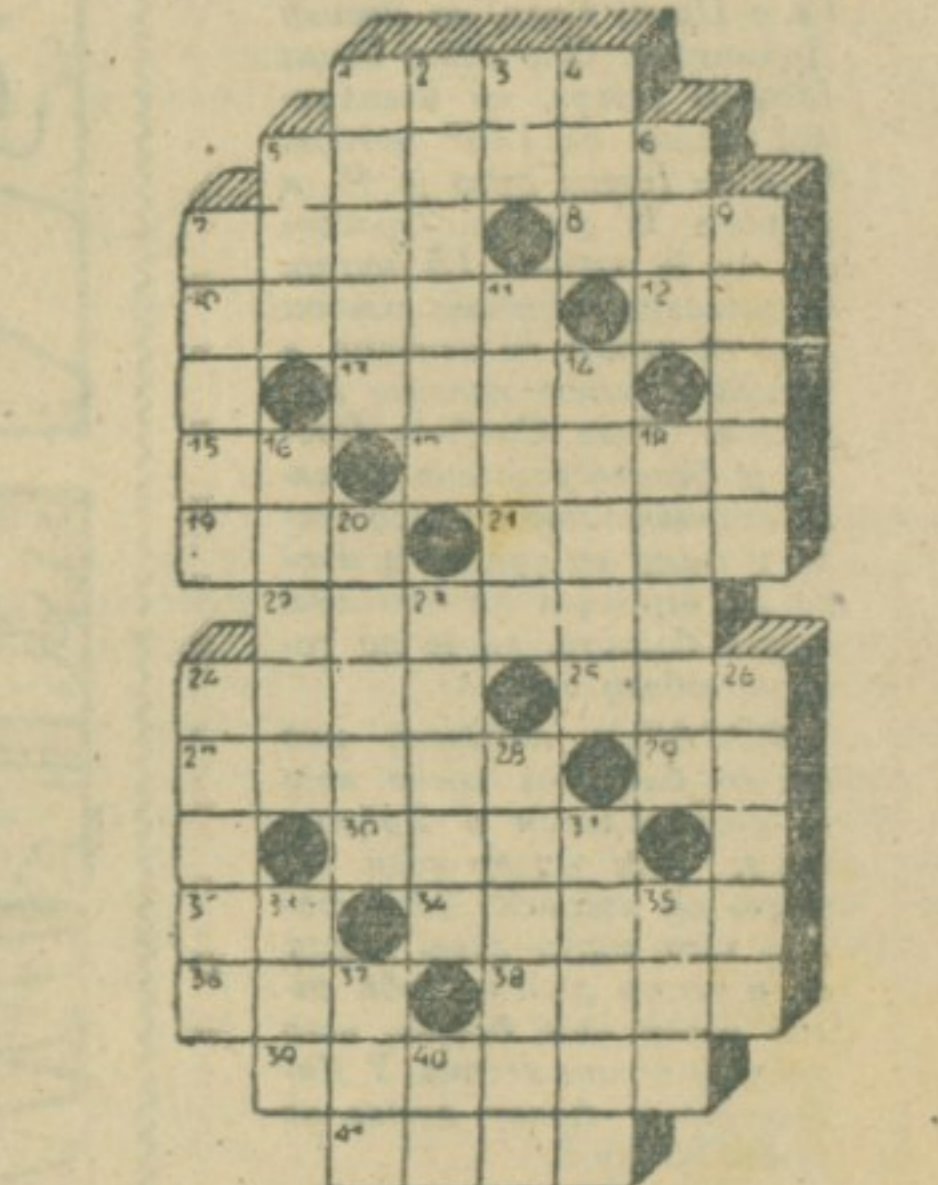

Приликом избора парова за ову игру, треба водити рачуна да играчи буду подједнаке физичке снаге, а не један јачи и крхкији од другог.

УКРАЈИНИ

Водоравно: 1) врста пса; 2) град у Македонији; 3) енглески економист из 19 века; 4) река у Аустрији; 5) чувени швајцарски природњак из 19 века; 6) хемиски знак за алуминијум; 7) град у Француској; 8) река у Аустрији; 9) назив планина; 10) добитак; 11) стади град западно од Картагине, познат по Ханнибаловој победи; 12) песна притока Мораве; 13) прилог за месец; 14) престојница старе Аризоне; 15) личност која је Петарка посветила своје сонете; 16) мера за површину; 17) облик ована материја; 18) личност из романа Пелја Бак „Павиљон жена“; 19) део Београда; 20) врста женског гласа; 21) употребљивање количина; 22) врста грожда; 23) наша река.

Усправно: 1) барски гас; 2) тврд прстију; 3) река у Италији; 4) придевски заменица; 5) тежкоатлетски реквизит; 6) лична заменица; 7) језеро код Суботице; 8) некака; 9) стварање влакнастог ткива; 10) најраспрострањенија биљка; 11) пристаниште код Финског Залива; 12) годски лекови; 13) затворено војно утврђење; 14) град у Грчкој; 15) личност из епиграма; 16) део дрвета; 17) шпански књижевник из 16 века, један од главних претставника пикарескног романа; 18) грчко слово; 19) град у Немачкој; 20) узвик при журњу; 21) део терезина; 22) нота.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) каса; 2) корали; 3) балет; 4) бе; 5) Атос; 6) кер; 7) Баја; 8) ерад; 9) акутан; 10) оперна; 11) аманет; 12) ата; 13) аманет; 14) оперна; 15) Атила; 16) тегина; 17) оапа. Усправно: 1) колод; 2) Авец; 3) сат; 4) ал; 5) катета; 6) иперит; 7) Баја; 8) ерад; 9) камера; 10) соната; 11) матура; 12) макета; 13) апарат; 14) Нобиле; 15) Оран; 16) сака; 17) Олива; 18) стил; 19) ата; 20) ер.

Ква Ква!
ДОБАР ЈЕ БРИЈАЧ
Паша: Шта ти је, браташ! Цело јутро само збријаш!
Паја: Како да не збријам. Овај проклети бријач неће уопште да сече.
Паша: Којешта. Твоја брада није ваљда терја од линолеума. Ја сам јуче њиме одлично секла линолеум.
ПРЕДУХИТРИО ГА
Пера Ждера: Попају, јеси ли ми пријатељ?
Попај: Јесам, али ти унапред кажем да немам ни паре при себи.
КУД БИ ГА ТО ОДВЕЛО
— Хеј, зар ви не умете да читате! — опомену разводних за време једног предавања Пајау Патка — Тамо на зиду лепо пише „Забрањено пушење“, а ви ипак пушите.
— Да, али тамо стоји и „Носите Дијана-мидере“ и „Проведите одмор у Аргентини“. Далеко би ме одвело кад бих се владао по свему што на вашим плакатима пише. — одговори му Паја.
ЧИСТ ОД ЗЛАТА
— Јуче сам у вашој радњи изубио златан прстен, — вели Пера Ждера трговцу. — Да га нисте нашли?
— Златан прстен? А како је изгледао?
— Па... као прави.

Који је одговор ишана?

СКУТА је: римски град река планински врх део старе народне ношње

СРАБЉЕ ЈЕЗЕРО налази се у: Словенији Македонији Лици Црној Гори

ФОЛАР је: брег у Далмацији стари новац накит поморски термин

ЦИНЦЕР је: планина врста плаве рибе народна игра лековита биљка

ОДГОВОР

СКУТА је планински врх у Словенији, у Камнишким Алпима. Висок је 2.532 метра. На северној страни Скуте налази се велики ледник у Камнишким Алпима.

СРАБЉЕ ЈЕЗЕРО је језерце у Црној Гори, на масиву Дурмитора. Оно лежи изнад Модров Језера, на апсолутној висици од 1.667 метара. Срабље Језеро дуго је 45, а широко 35 метара. Просечна му је дубина 1,5 метар. Одржавају га многи извори који се налазе по ивицама, а нарочито испод планине Раницаве. Вода Срабљег Језера је беличастозелена. Околно становништво у старо време у њему се купало и многи су веровали да оно лечи кожне болести, па је по томе и добило име.

ФОЛАР је латинско име ситног бакарног новца који је употребљаван у Дубровнику. Име Фолар води порекло од латинске речи фолис, што значи кеса, пошто се у позно римско доба ситан новац није бројао, него давао у пуним кесама. У Дубровник је фолар дошао из јужне Италије.

ЦИНЦЕР је планина у Босни, источно од јужног краја Гламочког Поља, десет километара североисточно од Ливна. Планина је висока 2.006 метара.

